

Handelshögskolan
VID GÖTEBORGS UNIVERSITET

Juridiska Institutionen
Programmet för juris kandidatexamen
Tillämpade studier
Vårterminen 2009

SEPARATIONSRÄTT TILL KONTOMEDEL VID OBEHÖRIGA TRANSAKTIONER

- ETT FÖRTYDLIGANDE AV SPECIALITETSPRINCIPEN

Författare: Mercedes Anderås
Malin Johansson
Handledare: Claes Martinson

Ämne: Sakrätt

1. Inledning	3
1.1. Konflikter om kontomedel	3
1.2. Grundregler för separationsrätt	4
1.3. Separationsrätt till kontomedel	5
1.4. Undantag från specialitetsprincipen	6
1.5. Separationsrätt vid kontomedelskonflikter – en oklar rättsfråga	7
1.6. Problemen med en strikt upprätthållen specialitetsprincip	7
1.7. Separationsrätt är ändamålsenligt vid kontomedelskonflikter	8
2. Kontomedelshärledning	9
2.1. Kontomedelskonflikter kräver ett nytt tankesätt	9
2.2. Kontomedelshärledning – ett förtydligande av specialitetsprincipen	10
2.2.1. Avgränsningen till kontomedel	11
2.2.2. Avgränsningen till fall där B är i ond tro	11
2.2.3. Avgränsning till utomobligatoriska förhållanden	13
2.2.4. Kontomedelshärledningens räckvidd	13
2.3. En välavvägd lösning mellan parterna	14
3. Kontomedelshärledning ur olika synvinklar	14
3.1. Behövs en ny princip?	14
3.2. Bör inte bankerna ansvara för förlusterna?	15
3.3. Riskerar vi en urholkning av specialitetsprincipen?	16
3.4. Är det rimligt att tillämpa speciella principer för ömmande fall?	16
3.5. Missgynnas inte övriga fordringsägare?	17
3.6. Vilslelds inte kreditgivningsinstitutet?	18
3.7. Finns det inte redan regler med preventiv effekt?	19
3.8. Finns det inte redan möjlighet till restitution?	19
3.9. Bör inte ett förtydligande ske genom lagstiftning?	20
4. Avslutning	21
4.1. Sammanfattning	21
4.2. Reflektion inför framtiden	22
Källförteckning	23

SEPARATIONSRÄTT TILL KONTOMEDEL VID OBEHÖRIGA TRANSAKTIONER

- ETT FÖRTYDLIGANDE AV SPECIALITETSPRINCIPEN

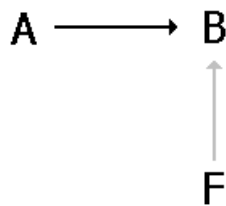
Malin Johansson och Mercedes Anderås

---

1. Inledning

1.1. Konflikter om kontomedel

Hantering av pengar och kontomedel har följt med in i IT-åldern. I Sverige utförs årligen cirka 500 miljoner elektroniska gireringar.¹ Dessa överföringar beordras av kontohavaren, som verifierar sin identitet via ett elektroniskt kodsysteem. Med några knapptryckningar kan stora summor pengar föras över mellan olika kontohavare och banker. Systemet är praktiskt och smidigt – fram till dess att något går fel. De effektiva elektroniska systemen kan också utnyttjas i illojalt syfte. En överföringsmottagare kan själv obehörigen överföra kontomedel från någon annans konto till sitt eget genom att tillägna sig en kontohavares inloggningskoder eller på annat sätt forcera de elektroniska säkerhetslösningarna. Om mottagaren blir insolvent kommer den ursprungliga kontohavaren och mottagarens fordringsägare att göra anspråk på samma kontomedel, vilket resulterar i en sakrättslig konflikt om dessa kontomedel. Sakrättsliga problem förknippade med elektroniska kontoöverföringar har också börjat dyka upp i domstolsprocesser.² I denna artikel diskuterar vi en kontohavares möjlighet att med sakrättslig verkan separera kontomedel som genom en obehörig transaktion överförts till en ondtröende mottagares konto. Konfliktsituationen illustreras i modellen nedan och benämns fortsättningsvis *kontomedelskonflikt*.

A är sakrättsinnehavaren vars kontomedel obehörigen överförts av mottagaren B, som inte har för avsikt att lämna tillbaka medlen. F symboliserar B:s övriga fordringsägare. A riktar ett sakrättsligt anspråk mot B avseende

---

¹ Riksbankens webbsida, den 2 maj 2009, <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=8935>.

² Se mål Ö 5008-08, som kommer att avgöras av HD under 2009.

Separationsrätt till kontomedel vid obehöriga transaktioner

kontomedlen medan F riktar fordringsanspråk mot B och dennes totala förmögenhetsmassa, som inkluderar samma kontomedel.

Den berörda sakrättsliga problematiken kan bland annat aktualiseras i fall där familjemedlemmar, bekanta eller anställda tillskansat sig A:s inloggningsuppgifter eller berett sig tillgång till en dator inloggad på A:s internetbank. Det kan också handla om så kallade hackers som A inte har någon direkt relation till. Sakrättsinnehavaren A i konfliktmodellen ovan är i första hand den ursprungliga kontohavaren. Om denne inte kan lastas för B:s agerande kommer dock banken att stå förlusten som orsakats av den obehöriga överföringen.³ I sådana fall övertar banken kontohavarens ställning som sakrättsinnehavaren A i kontomedelskonflikten. För att en sakrättslig konflikt överhuvudtaget ska uppstå är det en förutsättning att B inte förbrukat eller på annat sätt gjort A:s kontomedel oåtkomliga. Vi inriktar oss på de fall där de obehörigen överförda kontomedlen finns kvar på B:s bankkonto eller kan spåras till ett annat konto.

1.2. Grundregler för separationsrätt

När konflikter av detta slag uppkommer aktualiseras de sakrättsliga principerna om separationsrätt. Dessa rättsprinciper utvecklades i en tid då både ägande och transaktioner hade en mer fysisk karaktär än idag, långt innan envar kunde överföra kontomedel digitalt. De sakrättsliga principerna är traditionellt avsedda för just *saker*, som är identifierbara och individualiserbara objekt.⁴ I den typiska separationsrättskonflikten gör sakrättsinnehavaren A gällande bättre rätt till ett specifikt föremål. För att A ska få separera detta föremål från gäldenären B:s bo, krävs enligt den traditionella lösningsmodellen att föremålet i fråga har en sådan grad av specialitet att det kan identifieras.⁵ Om föremålet blandats samman med andra likadana föremål så att det inte längre kan urskiljas, går A:s separationsrätt som huvudregel förlorad och ersätts istället med en oprioriterad fordran mot B.

---

³ Om bankens ersättningsansvar, se avsnitt 3.2 nedan.

⁴ Se Håstad, Torgny, *Sakrätt avseende lös egendom*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik 2000, s. 152, Millqvist, Göran, *Sakrättens grunder, en lärobok i sakrättens grundläggande frågeställningar avseende lös egendom*, Norstedts Juridik 2006, s. 16, Undén, Östen, *Svensk sakrätt I, lös egendom*, tionde upplagan, Liber Läromedel 1976, s. 7 f och Hessler, Henrik, *Allmän sakrätt, om det förmögenhetsrättsliga tredjemansskyddets principer*, P.A. Norstedt & Söners Förslag 1973, s. 3. Redan i den romerska rätten höll man fast vid att sakrätter ska vara rättigheter som har en individuellt bestämd sak som objekt.

⁵ Se Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 152, Millqvist s. 76, Rodhe, Knut, *Handbok i sakrätt*, P.A. Norstedt & Söner Förlag 1985, s. 194 ff, Zetterström, Stefan, *Sakrättens fyra huvudfall*, andra upplagan, Iustus 2008, s. 45 och 66, Undén s. 18 och 60 f, Martinson, *En struktur över kredit- och exekutionsrätten*, Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet 2006, s. 12, SOU 1988:63, *Kommission och dylikt, Sakrättsliga frågor vid kommission, återtagandeförbehåll, konsignation, legotillverkning och kommissionärsbolag* s. 121 och 124. Separationsrätt förutsätter också att G inte haft förfoganderätt över tvisteföremålet, se Martinson, *En struktur över kredit- och exekutionsrätten*, s. 25. Vid ett obehörigt och olovligt kontoförfarande har G naturligen ingen förfoganderätt, varför detta rekvisit inte är relevant i denna artikel.

Specialitetsprincipens identifikationskrav utgör därmed gränsen mellan separationsrätt och fordringsrätt.

1.3. Separationsrätt till kontomedel

Kontomedel kan inte klassificeras som sådana identifierbara föremål som utgör typobjektet i den separationsrättsliga lösningsmodellen. Det handlar snarare om ett avräkningsförhållande mellan kontohavaren och banken, där banken bokför insättningar och uttag inom ramen för kontot.⁶ Saldot på kontot är alltså ett uttryck för värdet på den fordran som kontohavaren har mot banken. Bakom tillgodohavandet på kontot finns ingen konkret motsvarighet i materiella pengar, utan kontomedlen existerar bara som siffror i kontots bokföring. Kontomedel kan därmed inte besittas i rättslig mening och kontohavaren har heller ingen möjlighet att kräva separationsrätt mot *banken* avseende inestående kontomedel.⁷ Mot denna bakgrund är det tydligt att kontomedel över huvud taget aldrig kan identifieras på samma sätt som saker och det kan därmed heller inte ske någon reell sammanblandning av kontomedel, så som kan ske med sedlar och mynt.

Trots att identifiering av kontomedel alltså inte är något annat än en fiktion, tillämpas de sakrättsliga principerna ändå på konflikter om kontomedel.⁸ Vid konflikter om kontomedel behandlas dessa som materiell fungibel egendom. Den rådande uppfattningen synes vara att kontomedel anses sammanblandade om det vid tidpunkten för överföringen redan fanns ett bokfört saldo på B:s konto, eller om uttag respektive insättningar gjorts efter överföringen.⁹ Specialitetsprincipens identifikationskrav medför då att kontomedel som förts över från A:s konto till B:s konto som huvudregel inte får separeras. Detta beror på att det inte anses möjligt att identifiera och visa exakt vilka kontomedel som härrör från A:s konto. På grund av att medlen anses sammanblandade är det inte möjligt att bryta den exekutionsrättsliga presumtionen att medlen på kontot tillhör kontohavaren, det vill säga B.¹⁰ A:s möjlighet att separera medlen går då förlorad trots att överföringen med enkelhet kan spåras i bankernas bokföring. Konsekvensen blir att A istället tvingas konkurrera med övriga

---

⁶ Se Johansson Lennart, *Banker och Internet*, Iustus 2006, s. 136, Lehrberg Bert, *Moderna betalningsformer*, Institutet för bank- och affärsjuridik 2005, s. 40, Mellqvist Mikael och Persson Ingemar, *Fordran & skuld*, Iustus 2004, s. 236 och Arnesdotter Ingrid, *Moderna betalningsmetoder: betalning och girering*, Nerenius & Santérus, 1996, s. 103 och 164. Se även Wallin Normans avhandling *Kontorätt – Rätt till kontoförda värdepapper*, Jure 2009, s. 48 f och 79. Avhandlingen var inte färdigställd när denna artikel skrevs. Vi har i efterhand noterat att avhandlingen bygger på beskrivningen att kontomedel är immateriella föreställningsenheter som inte existerar fysiskt, och dämed bör behandlas som en särskild kategori av lös egendom.

⁷ Se NJA 1984 s. 656 och Arnesdotter s. 110.

⁸ Se exempelvis prop. 1944:81 *med förslag till lag om redovisningsmedel*, m.m. s. 32 f, NJA 2007 s. 599 och NJA 1995 s. 367 II.

⁹ Se bl. a. NJA 1995 s. 367 II och NJA 1998 s. 275. Se även Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 169 f och 176. Hur många kontodispositioner som krävs för att medlen skall anses sammanblandade är dock oklart.

¹⁰ Se NJA 1984 s. 656 och NJA 1998 s. 275. Se även 3:3 konkurslagen (1987:672), härefter KonkL, och 4:17 UB.

Separationsrätt till kontomedel vid obehöriga transaktioner

oprioriterade fordringsägare om de ofta knappa tillgångarna i boet.¹¹ Detta innebär att A i de flesta fall inte får någon utdelning alls, och om det sker är utdelningsprocenten oftast mycket låg.¹² Med denna traditionella tillämpning av specialitetsprincipen kommer alltså A, på grund av att medlen anses sammanblandade, med stor sannolikhet att gå lottlös ur kontomedelskonflikten.¹³

Vid kontomedelskonflikter har den ondtröende B av naturliga skäl inget intresse av undvika att A:s kontomedel sammanblandas med andra medel och kan också tänkas utföra en rad överföringar i vilseledande syfte. I utomobligatoriska förhållanden är det särskilt tydligt att en förlorad separationsrätt slår mycket hårt mot A, som inte haft någon möjlighet att undvika skadan. Lika tydligt är det att B:s fordringsägare försätts i en mycket gynnsam position när de får sina fordringsanspråk ersatta med A:s kontomedel. Gränsdragningen mellan separationsrätt och fordringsrätt vid kontomedelskonflikter läggs i händerna på den ondtröende B och avgörs av dennes kontodispositioner.

1.4. Undantag från specialitetsprincipen

Det finns visserligen undantag från specialitetsprincipen som möjliggör separationsrätt till fungibel egendom trots sammanblandning. För att undvika alltför orimliga resultat har skälighetssynpunkter och praktiska behov medfört att specialitetsprincipen genombrutits eller anpassats inom flera rättsområden både genom lagstiftning och praxis.¹⁴ Ett viktigt undantag finns i lagen (1944:181) om redovisningsmedel, härefter RedovL, där en syssloman ges möjlighet att avskilja sammanblandade redovisningsmedel med sakrättslig verkan. Lagen är dock inte avsedd för kontomedelskonflikter, utan ska tillämpas på inomobligatoriska rättsförhållanden där redovisningsmedel mottagits för annan, och mottagaren innehar medlen med redovisningsavsikt.¹⁵ Även om RedovL skulle bedömas vara tillämplig skulle emellertid rekvisiten inte anses vara uppfyllda, eftersom den ondtröende B saknar intresse av att redovisa medlen.¹⁶ En viktig aspekt i denna diskussion är dock att RedovL inte är avsedd att tillämpas e

---

¹¹ Se 18 § förmånsrättslagen (1970:979), härefter FRL, angående dividendprincipen och 9 § 4 st angående förmånsrätt för äldre utnämning.

¹² Folkesson Enar, *Företaget i ekonomisk kris*, Thomson fakta 2007, s. 149.

¹³ För enkelhetens skull används härefter termen sammanblandning för situationer där kontomedel anses sammanblandade ur ett sakrättsligt perspektiv, trots att sammanblandning av kontomedel bara är en illusion.

¹⁴ Se bl.a. JB 9:35, ÄB 12:8 och 7:23 2 st. KonkL. Se om surrogation bl. a. Walin Gösta, *Separationsrätt*, P.A. Norstedt & Söner Förlag 1975, s. 162 ff och Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 167, och om samäganderätt prop. 1944:81 s. 6 f, Walin Gösta, *Samäganderätt, En studie rörande samäganderättsanspråk och samäganderättslagen m.m.*, Norstedts juridik 2000, s. 40 ff och Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 174. Se även NJA 1994 s. 506.

¹⁵ Prop 1944:81 s. 31 ff.

¹⁶ Frågan om RedovL:s tillämplighet i utomobligatoriska förhållanden är omdiskuterad i doktrinen. Se Rodhe s. 225, Walin, *Separationsrätt*, s. 100 och Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 160 f. Se NJA 1985 s. 836 och NJA 1987 s. 18 om misstagsbetalningar. Om redovisningsavsikt, se bl.a. NJA 1983 s. 109 och NJA 1989 s. 768 och NJA 1999 s. 812. Se också Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 170 och Zackariasson Laila, *Svensk rättspraxis, Sakrätt 1982-2001*, Svensk Juristtidning 2003 s. 777 ff, 781 och 786.

contrario.¹⁷ RedovL utesluter därmed inte att bakomliggande rättsprinciper används som stöd för separationsrätt, vilket dock tycks ha förbisetts i rättstillämpningen.¹⁸

1.5. Separationsrätt vid kontomedelskonflikter – en oklar rättsfråga

Den praxis som finns rörande sammanblandad fungibel egendom är mångtydig och det saknas tydliga kriterier för när separationsrätt kan medges med stöd av allmänna sakrättsliga principer.¹⁹ Frågan om A:s möjlighet att erhålla separationsrätt till *obehörigen* överförda och sammanblandade kontomedel har ännu inte bedömts av HD.²⁰ Det är alltså en oklar rättsfråga om det är möjligt att göra undantag från specialitetsprincipen vid kontomedelskonflikter. Det finns därför utrymme för en nyanserad rättslig bedömning i frågan om separationsrätt kan medges till kontomedel som anses sammanblandade.

1.6. Problemen med en strikt upprätthållen specialitetsprincip

En strikt tillämpning av specialitetsprincipen på kontomedelskonflikter skulle leda till det oskäliga resultatet att A, med begränsad möjlighet till riskkontroll och på grund av B:s illojala agerande, mister rätten till sina kontomedel om de sammanblandats. Det har ingen betydelse för det sakrättsliga grundproblemet om det istället för den ursprungliga kontohavaren är banken som får stå den slutliga risken. Den oberättigade värdeöverföringen är lika oacceptabel oavsett om A är en ensamstående småbarnsförälder eller en välmående bank.

Vid en probleminventering bör emellertid också annat än skälighetsaspekter vägas in i bedömningen. Om separationsrätt utesluts skulle detta innebära att en gäldenär har möjlighet att åstadkomma en oberättigad värdeöverföring till F på A:s bekostnad genom att medvetet sammanblanda kontomedlen.²¹ Ett exempel på en problematik som kan uppstå om separationsrätt regelmässigt nekas är att de sakrättsliga lösningsmodellerna kan börja utnyttjas av de till synes allt fler kriminella ligor som ägnar sig

---

¹⁷ Se SOU 1943:24, *Lag om redovisningsmedel* s. 40 och prop. 1944:81 s. 40. Se även NJA 1994 s. 506.

¹⁸ Se Lindskog, *Redovisningsmedel, sakrättslig identitet och några straffrättsliga randanmärkningar*, Festskrift till Suzanne Wennberg, Norstedts Juridik 2009, s. 245 not 65, Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 173 och exempelvis NJA 1998 s. 275 där HD, när rekvisiten i RedovL inte var uppfyllda, inte närmare motiverade varför ett yrkande om samäganderätt inte heller ledde till separationsrätt. Rättsfallet kritiseras av Walin i *Samäganderätt*, s. 37 f och av Håstad i *Supplement 2004 till Sakrätt avseende lös egendom*, Norstedts Juridik 2004, s. 16 f. Jfr. NJA 1994 s. 506.

¹⁹ Se Zackariasson s. 775-799 för en genomgång av rättsläget. Se även Lindskog, *Redovisningsmedel, sakrättslig identitet och några straffrättsliga randanmärkningar*, s. 240 ff och Lehrberg, s. 13 f.

²⁰ Som ovan nämnts aktualiseras dock problematiken i ett aktuellt mål, Ö 5008-08, som avgörs av HD under 2009.

²¹ I lagförslaget till RedovL uppmärksammades också att borgenärer kunde komma att åtnjuta en oberättigad förmån om medel som tillhört annan införlivas med en sysslomans medel. Se SOU 1943:24 s. 29 och prop. 1944:81 s. 35 f.

åt indrivning genom utpressning och hot.²² Dessa ligor skulle kunna köpa eller vara behjälpliga vid indrivning av prioriterade fordringar. Genom hot skulle B kunna förmås att tillskansa sig A:s medel, som hamnar i den insolvente B:s bo.²³ Vi riskerar då att hamna i den absurda situationen att Kronofogdemyndigheten lagligen tvingas driva in obehörigen åtkomna medel för att täcka ligornas prioriterade fordringar.

1.7. Separationsrätt är ändamålsenligt vid kontomedelskonflikter

För att tydliggöra det rättsliga problemet är det illustrativt att först identifiera de intressen som står bakom de separationsrättsliga principerna. En separationsrättslig lösningsmodell syftar till att tillhandahålla regler som skapar trygghet och goda förutsättningar för omsättning av egendom.²⁴ De intressen som har starkast skyddsvärde är för det första *äganderätten*, som måste skyddas för att enskilda ska kunna känna trygghet för sin egendom, för det andra *borgenärsskyddsintresset*, och för det tredje intresset att *motverka illojala transaktioner*.²⁵ Om separationsrätt skulle uteslutas på grund av att medlen anses sammanblandade vid en kontomedelskonflikt, skulle snedbelastningen till fördel för borgenärerna bli uppenbar. Konsekvensen av att separationsrätt utesluts blir just att A, på grund av B:s illojala transaktion, mister äganderätten till sina kontomedel till oberättigad förmån för F. En strikt tillämpning av specialitetsprincipen skulle alltså leda till en mycket obalanserad lösning som strider mot den bakomliggande sakrättsliga systematiken.

En rättstillämpning som utesluter separationsrätt vid kontomedelskonflikter på grund av skenbar sammanblandning kan alltså starkt ifrågasättas. Vi anser att det inte är godtagbart att en kontohavare, som blivit utsatt för ett obehörigt kontoförfarande, fråntas sin rätt bara för att den ondtroende mottagarens agerande inte passar in i de för situationen föråldrade lösningsmodellerna. Det är inte heller hållbart med uppfinningsrika kasuistiska lösningar i rättstillämpningen för att undvika orimliga och stötande domslut. Det ovan beskrivna illustrerar att det finns ett behov av en principiell anpassning inom sakrätten till den speciella rättsliga företeelse som kontomedel utgör. Det krävs en tydlig och klar sakrättslig princip som kan tillämpas konsekvent och enhetligt av domstolarna på alla kontomedelskonflikter. Vi ställer oss därför frågan, hur juridiken kan anpassas till samhällsutvecklingen när gamla rättsprinciper inte är ändamålsenliga för att lösa nya problem.

---

²² Om organiserad brottslighet, främst s.k. MC-gäng och indrivningsverksamhet, se SOU 2000:88, *Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. - straffansvarets räckvidd* s. 19 och 80 ff. Se även RKP/KUT 2009:1, *Hotbild 2011*, Rikskriminalpolisens serie för rapporter 2009, s. 4 f och 18 ff.

²³ Niklas Oxeltoft vid kriminalunderrättelsetjänsten vid Rikskriminalpolisen uppgav vid telefonintervju den 8 april 2009 att anmälningsbenägenheten mot brottslingar som sysslar med indrivningsverksamhet är mycket låg. Med hänsyn tagen till detta är det sannolikt att ligornas brottsliga agerande inte uppdagas, och att deras prioriterade fordringsrätt därmed upprätthålls.

²⁴ Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 17.

²⁵ Millqvist s. 15 f.

2. Kontomedelshärledning

2.1. Kontomedelskonflikter kräver ett nytt tankesätt

Vi vill uppmärksamma att de traditionella sakrättsliga lösningsmodellerna bara är teoretiska hjälpmedel. Specialitetsprincipen är givetvis inte någon naturrättslig apriorisk princip som svävar ovanför den positiva rätten, utan separationsrätt handlar egentligen bara om rimlighetsresonemang och lämplighetsavväganden. Sammanblandning av kontomedel är helt enkelt inte en realitet och specialitetsprincipens normativa karaktär kan inte ändra den empiriska verkligheten. Vi anser att det gamla betraktelsesättet, där bankkontot ses som ett förvaringsställe eller kassaskrin med medel som sedan i fysisk form förflyttas till andra konton, har spelat ut sin roll. En välbalanserad lösning för kontomedelskonflikter kräver att hänsyn tas till de intressen som sakrätten är avsedd att skydda. För att detta ska kunna uppnås krävs att juridiken håller jämna steg med samhällsutvecklingen.

Den tekniska utvecklingen har medfört att det numera är mycket enkelt att spåra transaktioner som gjorts mellan konton. Genom kontoutdrag och andra relevanta utskrifter från bankens elektroniska infrastruktur är det fullt möjligt att härleda obehörigen överförda kontomedel till den ursprungliga sakrättsinnehavaren.²⁶ Därmed finns det ett enkelt sätt att återställa den uppkomna skadan på sakrättslig väg, genom att helt enkelt godkänna separationsrätt i de fall där de överförda kontomedlen kan härledas tillbaka till A. Som en intressant jämförelse kan nämnas den engelska rättsprincipen *the law of tracing*, som innebär att medel kan härledas till A när den ursprungliga rättighetshavaren blivit utsatt för ett olovligt förfarande. Enligt den engelska rättstillämpningen kan specialitetsbedömningen genom det rättsliga verktyget *tracing* bli mycket liberal, i fall där B i ond tro tillgodogjort sig A:s kontomedel.²⁷ En liknande lösning används även i Irland.²⁸ I cypriotisk praxis finns ett verktyg som påminner om det brittiska, men där B:s onda tro har mindre betydelse för möjligheten att härleda egendomen.²⁹

---

²⁶ Om elektronisk bevisning av transaktioner, se Johansson s. 301 ff.

²⁷ Se exempelvis Foskett v McKeown and Others, House of Lords, 1 A.C. 102, från den 18 maj 2001: “Where one asset is exchanged for another, a claimant can elect whether to follow the original asset into the hands of the new owner or to trace its value into the new asset in the hands of the same owner”, ur Lord Millets utförliga beskrivning av det rättsliga verktygets tillämpning. I rättsfallet tillerkänns A även rätt till en andel av den avkastning (livförsäkringsersättning) som kunde hänföras till de härledda medlen; i detta fall en betydande summa.

²⁸ Se Gardiner Caterina, *National Report on the Transfer of Movable in Ireland*, National Reports on the Transfer of Movable in Europe (redaktörer: Faber Wolfgang, Brigitta Lurger), Band II, Sellier 2009, s. 288 f.

²⁹ Se Anastasiou Karolina, Laulhe Shaelou Stéphanie, Stylianou Stelia, *National Report on the Transfer of Movable in Cyprus*, National Reports on the Transfer of Movable in Europe (redaktörer: Faber Wolfgang, Brigitta Lurger), Band II, Sellier 2009, s. 506.

Även i Sverige finns visst stöd för att medge separationsrätt till fungibel egendom som kan härledas. I rättsfallet NJA 1999 s. 812, som berör redovisningsmedel i ett agentförhållande, lade HD avgörande vikt vid att medlen kunde anses *häröra från* eller *relatera till* inbetalningar som avsåg betalning för varorna. HD konstaterade att separationsrätt till medlen, det vill säga beloppet, kunde godtas eftersom saldot på kontot aldrig understigit värdet ifråga. Det krävdes alltså inte att det kunde visas att varje krona de facto kom från en sådan inbetalning. Vi anser att detta synsätt är logiskt eftersom kontomedel har en sådan karaktär att det endast är värdet som har någon betydelse för parterna. Det viktiga är att det kan utredas att de härledda medlen ingår i det totala *beloppet*.³⁰ I NJA 1994 s. 506, tillerkändes B också separationsrätt till en viss *mängd* spannmål, trots att de enskilda kornen inte kunde identifieras. En sådan tankegång är rimlig och en vidareutveckling av resonemangen skulle leda till välavvägda och godtagbara resultat vid applicering på kontomedelskonflikter. Vi menar att det finns utrymme att i rättstillämpningen förtydliga specialitetsprincipen på ett sådant sätt att separationsrätt medges om kontomedel kan härledas till den ursprungliga rättighetshavaren. I nästa avsnitt preciserar vi hur en princip om kontomedelshärledning kan tillämpas vid kontomedelskonflikter och var gränserna enligt vår mening bör dras.

2.2. Kontomedelshärledning – ett förtydligande av specialitetsprincipen

Vi anser att domstolarna bör *medge separationsrätt till kontomedel motsvarande det belopp som obehörigen överförs från ett ursprungligt konto till ett mottagarkonto, om beloppet kan härledas till det ursprungliga kontot och mottagaren insett eller bort inse sin bristande rätt till kontomedlen*. Innebörden av kontomedelshärledning är att kontomedel som kan härledas till A:s konto bedöms vara *tillräckligt identifierade* i sakrättslig mening för att kunna separeras från B:s bo. Antalet insättningar och uttag som utförts via mottagarkontot bör inte tillmätas någon betydelse för A:s möjlighet till separationsrätt, under förutsättning att det överförda beloppet finns kvar på B:s konto och kan härledas till ursprungskontot.

Kontomedelshärledning utgör ett rättsligt verktyg som förtydligar specialitetsprincipens tillämpning vid kontomedelskonflikter. Principen om kontomedelshärledning följer den sakrättsliga systematiken, och specialitetsprincipen behåller därmed sin starka ställning som gränsmarkör mellan sakrätt och fordran. De nuvarande exekutionsrättsliga presumptionsreglerna angående kontomedel kvarstår oförändrade, och det åligger därför A att visa att rekvisiten för kontomedelshärledning är uppfyllda. För att tillämpningen av kontomedelshärledning inte ska bli godtycklig krävs tydliga kriterier och avgränsningar, vilka presenteras nedan.

---

³⁰ Ett sådant tankesätt kan illustreras av NJA 1963 s. 502, där ett skadeståndsyrkande grundat på bedrägeri behandlades. Skillnaden mellan underinstansernas och HD:s argumentation är intressant. Se även Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 167 not 35.

2.2.1. Avgränsningen till kontomedel

Principen om kontomedelshärledning ska tillämpas vid konflikter om *kontomedel* och inte vid konflikter om fungibel egendom i allmänhet.³¹ Detta beror på banktillgodohavandets speciella rättsliga konstruktion jämfört med traditionell lös egendom.³² Som ovan nämnts kan kontomedel varken kategoriseras som saker eller besittas i rättslig mening, utan utgör bara siffror i bankens bokföring. Tillgodohavande på konton är emellertid heller inte sedvanliga enkla fordringar. Detta medför att det är inte är tydligt vilka rättsprinciper som ska tillämpas i olika konfliktsituationer om kontomedel.³³ Bortsett från klassificeringsproblematiken finns även en praktisk aspekt som är specifik för elektroniska kontomedelstransaktioner, vilka utgör den klart övervägande delen av de totala transaktionerna i Sverige.³⁴ På några sekunder kan betydande belopp överföras och sammanblandas i sakrättslig mening. Den elektroniska hanteringen av kontomedel medför därför mycket större risker för obehöriga överföringar av betydande värden jämfört med en traditionell hantering av pengar, bankväxlar eller annan fungibel egendom. Principen om kontomedelshärledning erbjuder en anpassad, tydlig och konsekvent lösningsmodell som reducerar de ovan nämnda riskerna.

2.2.2. Avgränsningen till fall där B är i ond tro

För att kontomedelshärledning ska kunna leda till separationsrätt bör det krävas att B är i *ond tro* om sin bristande rätt till medlen. En sådan tillämpning följer det sakrättsliga systemet där åtskillnaden mellan ond och god tro utgör en viktig gräns för frågan om en ursprunglig sakrättsinnehavare kan erhålla restitution.³⁵ Vid fall där B är i *god tro* finns redan vedertagna och ändamålsenliga principer för hur konflikter ska lösas. Exempelvis aktualiseras vid misstagsbetalningar principen om *condictio indebiti*, där mottagaren kan tillåtas behålla det mottagna beloppet om han eller hon inrättat sig efter betalningen i god tro.³⁶ Andra exempel kan hämtas från konkurssituationer, där godtroende tredje mäns fordringar skyddas i flera situationer, och godtroende borgenärer skyddas från återvinning enligt subjektiva

---

³¹ Frågan om en liknande lösning vore lämplig även på annan fungibel egendom kommer inte att vidare beröras i denna artikel.

³² Om banktillgodohavandets och betalningens speciella karaktär, se bl.a. Arnesdotter s. 106 ff, Hultmark Christina, *Anm. av Ingrid Arnesdotter, Moderna betalningsmetoder samt Bert Lehrberg, Moderna betalningsformer*, Svensk Juristtidning 1998 s. 605 och Ds 1993:56, *Moderna betalningsmetoder, En beskrivning och civilrättslig probleminventering* s. 10.

³³ Exempelvis aktualiseras både fördringsrättsliga och sakrättsliga principer vid en kontomedelskonflikt.

³⁴ Av de ca. 2 200 miljoner årliga transaktioner i Sverige utförs hela 95,5 % elektroniskt. Se Riksbankens webbsida, den 2 maj 2009, <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=8935>.

³⁵ Se exempelvis 2 § lag (1986:796) om godtrosvärk av lösöre. Se även 30 § och 31 § 2 st lag (1936:81) om skuldebrev (SkbrL) där en ondtroende successor hindras från att behålla föremålet för rättigheten.

³⁶ Se exempelvis HD T 4750-07 från den 16 april 2009, NJA 1999 s. 575 och NJA 2001 s. 353. Se Mellqvist/Persson s. 36 ff och Johansson s. 130 not 5 samt s. 225 f.

Separationsrätt till kontomedel vid obehöriga transaktioner

rekvisit.³⁷ Däremot saknas rättsprinciper som är anpassade för den speciella problematik som aktualiseras när B i ond tro kommit över kontomedel genom ett obehörigt kontoförfarande. Det är också just i dessa fall som en strikt tillämpning av specialitetsprincipen riskerar att leda till orimliga och oacceptabla resultat. Åtskilliga rättssystem har liksom det svenska en tendens att skydda den rätte ägarens intresse vid uppsåtliga ageranden från B:s sida.³⁸ Ond tro som gräns för kontomedelshärledning passar därmed in i den civilrättsliga systematiken.

För att B ska anses vara i ond tro bör det krävas att B *insett eller bort inse* sin bristande rätt till de överförda kontomedlen. Detta innebär ett relativt strängt uppmärksamhetskrav för B och samtidigt ett lågt ställt beviskrav för vad B ska anses känna till.³⁹ Med denna civilrättsliga bedömning av B:s onda tro begränsas inte möjligheten till kontomedelshärledning till fall där brott eller uppsåtligt handlande kan bevisas, även om existensen av en fällande brottmålsdom underlättar bedömningen av B:s onda tro. Begreppet ond tro kan visserligen vara svårtillämpat, men detta beror snarare på sakfrågor än rättsfrågor. Domstolarna har också stor erfarenhet av att hantera och bedöma det nämnda begreppet. Vi anser att denna civilrättsliga konstruktion bör utgöra en yttersta gräns för A:s separationsrätt. På så vis uppnås en välavvägd och skälig lösning där B eller dennes fordringsägare inte kan dra nytta av en obehörig överföring.

I övrigt bör allmänna civilrättsliga principer tas i beaktande vid bedömningen av A:s möjligheter att erhålla separationsrätt. De obligationsrättsliga principerna kan då tillmätas betydelse, som exempelvis i vilken mån försumlighet, samtycke eller medverkan från A:s sida ska inverka på dennes möjligheter till separationsrätt.⁴⁰ Allmänna rättsprinciper angående reklamation, passivitet och konkludent handlande kan också ge vägledning.⁴¹

---

³⁷ Se KonkL 3 kap. 2 § och 4 kap. 5 §. Se även Mellqvist Mikael, *Obeståndsrätten, En introduktion*, Norstedts 2007, s. 71 och 75 f.

³⁸ Om denna tendens, se Undén s. 136. Se särskilt den spanska *Codigo Civil*, Libro II, Titel II, kap. 2 tredje avd. art. 382 2 st, där det stadgas att den som i ond tro sammanblandat sin egendom med annans mister sin rätt till egendomen.

³⁹ Se Adlercreutz Axel, *Avtalsrätt I*, tolfte upplagan, Juristförlaget 2002, s. 38 f om begreppet ond tro i avtalsrätten. Bevisbördan för B:s onda tro åvilar A enligt allmänna principer.

⁴⁰ De obligationsrättsliga principernas betydelse för sakrätten är naturlig eftersom sakrätten bygger på obligationsrätten. Se Lindskog, *Redovisningsmedel, sakrättslig identitet och några straffrättsliga randanmärkningar*, s. 252.

⁴¹ Om passivitet och konkludent handlande i allmänhet, se bl. a. Adlercreutz s. 60 och 72 ff, Ramberg Jan och Ramberg Christina, *Allmän avtalsrätt*, sjunde upplagan, Norstedts Juridik 2007, s. 98 f, NJA 1982 s. 244 samt UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2004 art. 2.1.1.

2.2.3. Avgränsning till utomobligatoriska förhållanden

Principen om kontomedelshärledning bör endast omfatta *obehöriga* överföringar från ursprungskontot, vilket typiskt sett endast inrymmer utomobligatoriska förhållanden. Vid konflikter om bankmedel i inomobligatoriska förhållanden, där B haft behörighet men inte befogenhet att utföra överföringen, bör A inte medges separationsrätt med stöd av kontomedelshärledning. Detta beror på att A medvetet tagit en risk och således haft möjlighet att skydda sina intressen. En tillämpning där A alltför generöst tillerkänns separationsrätt skulle uppmuntra A att ta onödiga risker, vilket inte är en önskvärd utveckling. Inomobligatoriska fall bör lösas inom ramen för RedovL, som är anpassad för situationen i fråga, eller med stöd av andra bakomliggande rättsprinciper.

2.2.4. Kontomedelshärledningens räckvidd

Vid en konsekvent tillämpning av kontomedelshärledning medges separationsrätt även om kontomedlen vidareöverförs i flera led och oavsett om det är fråga om olika kontohavare eller olika banker. Det kan alltså uppkomma situationer där A, baserat på kontomedelshärledning, har sakrättsliga anspråk mot flera ondtröende gäldenärer på olika delar av det totala beloppet. Detta följer av den sakrättsliga principen om att anspråk kan riktas mot vem som helst som för tillfället innehar objektet för rättigheten. Förutsättningen för separationsrätt med stöd av kontomedelshärledning är att även de nya mottagarna är i ond tro.

I de fall B gjort uttag från mottagarkontot bör det uttagna värdet i första hand avräknas från dennes del av saldot på kontot. Detta följer av att B, även om denne haft motsatt avsikt, hela tiden är skyldig att återlämna de olovligen åtkomna medlen till A och därför alltid bör anses konsumera sina egna medel först.⁴² Om saldot på kontot någon gång understigit det belopp som kan härledas till A, bör A därmed tillerkännas separationsrätt till det lägsta värde av detta belopp som hela tiden stått orört på kontot.⁴³ En förutsättning för separationsrätt är således att det värde som ska separeras fortfarande finns kvar på mottagarkontot.⁴⁴ I annat fall kan de sakrättsliga principerna om surrogation aktualiseras.

---

⁴² Se uttalandet om sysslomans uttag för egen räkning ur gemensam kassa i SOU 1944:24 s. 38. Detta får anses överensstämma med allmänna rättsprinciper.

⁴³ Denna ”lägsta saldots princip” är föremål för diskussion i den juridiska litteraturen, men har ännu inte bekräftats av rättspraxis. Se Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 174 f, Walin, *Separationsrätt*, s. 199, Jensen Ulf, *36 lektioner i sakrätt*, Iustus 1999, s. 30 och Zetterström s. 54 f. Se även NJA 1999 s. 812, där A tilläts separera sammanblandade medel eftersom saldot på kontot aldrig understigit det värde som kunnat härledas.

⁴⁴ Se NJA 1994 s. 506, där separationsrätt medgavs till en mängd spannmål, Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 174 ff. och *Supplement 2004 till Sakrätt etc.*, s. 17. Se även NJA 1959 s. 590, där separationsrätt medgavs till en andel av ett lager grisar.

2.3. En välavvägd lösning mellan parterna

Grundtanken bakom kontomedelshärledning är att ursprungsläget återställs och att A på ett enkelt sätt erhåller restitution på sakrättslig väg. Resultatet blir detsamma som om den ondtröende B aldrig genomfört överföringen av A:s medel till mottagarkontot. A får inte separationsrätt till mer än vad som kvarstår av de härledda kontomedlen. När saldot på kontot understiger värdet som överförts från A:s konto, reduceras A:s sakrättsanspråk i motsvarande mån. Skulle *andra* pengar därefter överföras till samma mottagarkonto tillfaller dessa B:s bo, eftersom de inte kan härledas för A:s separationsrätt. Kontomedelshärledning inverkar på så vis inte negativt på F:s fordringsanspråk, utan istället säkerställs att F inte erhåller en oförtjänt förmån på A:s bekostnad.⁴⁵ Rättssystemet är i grund och botten till för att den som har rätt faktiskt också ska få rätt. Kontomedelshärledning är en välbalanserad och rimlig lösning där ingen part gynnas särskilt.

Kontomedelshärledning medför att kontohavare kan använda sig av elektroniska banktjänster utan stora risker, vilket leder till ett ökat förtroende för bankväsendet och rättsväsendet.⁴⁶ En tilltro till de effektiva elektroniska betalningssystemen gynnar också bankväsendet i stort, eftersom elektronisk hantering innebär avsevärt mindre transaktionskostnader jämfört med pappersbaserade lösningar. Detta medför stora fördelar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv.

3. Kontomedelshärledning ur olika synvinklar

3.1. Behövs en ny princip?

Fördelarna med kontomedelshärledning som verktyg för att tillerkänna separationsrätt presenterades i avsnittet ovan. Förslaget väcker måhända frågor hos läsaren. Vad finns det för nackdelar och svårigheter? Hur kan dessa hanteras på ett ändamålsenligt sätt? Finns det inte redan andra juridiska verktyg för att lösa kontomedelskonflikter på ett tillfredsställande sätt? I detta avsnitt analyseras kontomedelshärledning ur olika perspektiv.

---

⁴⁵ En allmän princip om obehörig vinst saknas i svensk rätt, men många rättsregler syftar till att förekomma sådan värdeöverföring. Se Walin, *Separationsrätt*, s. 163 och Mellqvist/Persson s. 40. Se även NJA 1989 s. 768 om separationsrätt för spelinsatser och HD:s uttalande om ”helt omotiverad vinst”. En intressant jämförelse kan också göras med de nyligen förändrade förverkandereglererna, där det numera uppställs möjlighet att förverka egendom utan att det måste visas vilket enskilt brott som egendomen härrör från. Se BrB 36:1 b och prop. 2007/08:68, *Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet* s. 94 f.

⁴⁶ Om betydelsen av allmänhetens förtroende för bankväsendet, se Johansson s. 18 med hänvisningar.

3.2. Bör inte bankerna ansvara för förlusterna?

Som redan konstaterats har Internet visat sig vara revolutionerande för banktransaktionernas utveckling. Denna utveckling sker dock inte av sig själv, utan det är bankerna som skapar elektroniska tjänster och erbjuder dessa mot betalning.⁴⁷ Därför är det också rimligt att bankerna tar ansvar för obehöriga transaktioner som kunnat genomföras trots de stränga säkerhetssystemen. I dagsläget åligger det som utgångspunkt banken att kontrollera att en betalningsorder är autentisk och härrör från innehavaren av det aktuella kontot. Identitetskontrollen ska alltså ske på bankens risk, och graden av oaksamhet på kontohavarens sida avgör om denne ska anses bunden vid transaktionen.⁴⁸ I praktiken är dock denna ansvarsfördelning omvänd eftersom bankernas kundavtal oftast stadgar att banken endast är ansvarig för obehöriga transaktioner om *banken* gjort sig skyldig till grov oaksamhet.⁴⁹ I de övriga nordiska länderna finns lagstiftning som innebär ett starkare konsumentskydd vid obehöriga transaktioner,⁵⁰ och strängare krav på bankerna har på senare år också diskuterats i Sverige.⁵¹ Enligt ett lagförslag, som är planerat att träda i kraft den 1 november 2009, ska en kontohavare som inte varit grovt oaksam endast i viss mån stå förlusten vid en obehörig transaktion.⁵² På så vis ansvarar banken i större utsträckning för att A hålls skadelös, vilket troligen medför att bankerna tvingas utveckla säkrare elektronisk infrastruktur för att hålla kontomedelskonflikter på ett absolut minimum. Medför inte detta självrenande system, som bär sina egna kostnader, att det inte finns något behov av kontomedelshärledning?

Oavsett hur säkra system som utvecklas, kommer det troligen alltid att finnas kryphål som leder till att kontomedelskonflikter kan uppstå. För näringsidkare innebär lagförslaget troligen ingen större praktisk skillnad avseende möjligheten att få ersättning från banken.⁵³ Det är dock inte A:s intresse att få ersättning som är det primära intresset bakom kontomedelshärledning, oavsett om A är en fattig pensionär, en välbärgad företagsledare eller en storbank. Den ondtröende B:s fordringsägare gynnas fortfarande oberättigat, oavsett vem som står förlusten. Om banken tvingas ersättas den ursprungliga kontohavaren, tar banken också över kontohavarens ställning som sakrättsinnehavaren A i

---

⁴⁷ Om denna utveckling, se Johansson s. 90 f.

⁴⁸ För en genomgång av huvudprinciperna för ansvarsfördelningen, se Ds 1993:56 s. 107 ff, 133 ff och 145. Se även s. 141 för en redogörelse om art. 5 UNCITRAL:s modellag för internationella betalningar. Om bankernas ansvar för riskidentifiering och riskkontroll, se 6 kap. 2 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse.

⁴⁹ SOU 2005:108, *Betalningsansvar vid obehörig användning av kontokort*, m.m. s. 268.

⁵⁰ SOU 2005:108 s. 272 ff och 275.

⁵¹ Liknande lagförslag framfördes av Betaltjänstutredningen och Konsumentpolitiska kommittén samt i SOU 2005:108 s. 17 ff (om de tidigare förslagen, se s. 269 f). Lagförslagen ledde inte till lagstiftning.

⁵² Förslag till lag om betalningsansvar vid obehöriga transaktioner, som bygger på EG-direktivet 2007/64/EG. Enligt 5 § får näringsidkare stå för hela förlusten om användarvillkoren åsidosatts av grov oaksamhet. Konsumenter får ett starkare skydd. Se Ds 2008:86, *Betalningsansvar vid obehöriga transaktioner* s. 5 ff. och 41 ff.

⁵³ Detta beror dels på att lagförslaget ger näringsidkare ett svagare skydd än konsumenter, och dels på att krav på oaksamhet typiskt sett är strängare för näringsidkare än för konsumenter.

kontomedelskonflikten. Detta illustrerar att ett striktare ansvar för banken inte löser det sakrättsliga grundproblemet. Behovet av att införa kontomedelshärledning blir därmed oförändrat.

3.3. Riskerar vi en urholkning av specialitetsprincipen?

På sakrättens område finns redan vedertagna modeller för hur konfliktsituationer mellan olika borgenärer ska lösas. Specialitetsprincipen har anor från den romerska rätten och är grundläggande i den västerländska sakrätten. Den drar en tydlig gräns mellan sakrätt och fordran, och är lätt att förstå även för den som inte är juridiskt skolad. Specialitetsprincipen medför förutsägbarhet, vilket är viktigt för omsättningsintresset och ett fungerande affärsliv. Finns det inte en risk att denna förutsägbarhet går förlorad om man gör "undantag" och på så vis "urholkar" specialitetsprincipen? Kontomedelshärledning avser inget identifierbart föremål utan snarare ett värde. Finns det verkligen plats för en sådan separationsrätt inom den svenska sakrätten?

Specialitetsprincipen må vara lätt att förstå, men vi anser att de konsekvenser som berörts i denna artikel är svåra att acceptera. Det finns en risk att allmänhetens förtroende för rättsväsendet och bankväsendet försvagas om härledda kontomedel inte kan separeras vid kontomedelskonflikter. Detta är särskilt tydligt när kontomedlen åtkommit genom ett brottsligt förfarande. Principen om kontomedelshärledning förtydligar specialitetsprincipen och motverkar på så vis en sådan kasuistisk och godtycklig tillämpning som kunnat skönjas i rättstillämpningen.⁵⁴ Eftersom principen avgränsas med tydliga rekvisit som är vedertagna inom sakrätten klargörs rättsläget vid kontomedelskonflikter. Kontomedelshärledning leder därmed till en mer förutsägbar tillämpning utan att specialitetsprincipen för den skull urholkas.

Möjligheten att medge separationsrätt till egendom som motsvarar den ursprungliga egendomens värde är inget främmande inom svensk rätt. Exempelvis finns det genom RedovL möjlighet att separera medel, det vill säga ett belopp, trots att identitet inte kan påvisas. På andra områden behöver det inte ens handla om fungibel egendom. Med stöd av JB 9:35 kan en jordägare erhålla separationsrätt till kreatur eller redskap motsvarande värdet på den egendom som lämnats till arrendatorn, även om denna egendom bytts ut. Idén bakom kontomedelshärledning följer även vid dessa jämförelser den sakrättsliga systematiken.

3.4. Är det rimligt att tillämpa speciella principer för ömmande fall?

Ett strikt upprätthållande av specialitetsprincipen vid kontomedelskonflikter kan leda till konsekvenser som framstår som oskäliga. Liknande konsekvenser uppstår emellertid även i andra fall där en

---

⁵⁴ Se avsnitt 1.3 och 1.4 ovan.

Separationsrätt till kontomedel vid obehöriga transaktioner

rättighetshavare inte kan realisera sitt anspråk. Det kan exempelvis anses stötande att brottsoffer med skadeståndsanspråk för kränkning inte kan separera medel för sin fordran. En bedömning av vilka situationer som är ömmande nog för att generera separationsrätt är högst subjektiv och riskerar därmed att bli godtycklig. Varför är kontomedelskonflikter ömmande nog för att generera separationsrätt?

Alla fall där en ursprunglig rättighetshavare inte får full utdelning kan anses ömmande, särskilt om rättigheten har sitt ursprung i ett olovligt agerande från B:s sida. Kontomedelskonflikter skiljer sig från många andra fall genom att anspråket är sakrättsligt, och att det därmed finns ett enkelt sätt att återställa ursprungsläget genom att låta egendomen återgå. Om kontomedlen inte längre finns kvar, har A inte längre möjlighet att på sakrättslig väg erhålla reparation. Det har då, precis som i övriga fordringsförhållanden, inte någon betydelse att det är synd om A.

Istället för graden av skyddsvärdhet på A:s sida, är det gäldenären B:s *onda tro* som är föremål för bedömning vid tillämpningen av kontomedelshärledning. Att A i praktiken skyddas genom kontomedelshärledning är bara en bonuseffekt av en konsekvent tillämpning. Visserligen kan förhållanden på A:s sida vägas in i bedömningen, men det sker i så fall bara till A:s nackdel. Sådana bedömningar avser visserligen subjektiva moment, vilket medför risk för en godtycklig rättstillämpning. Angående dessa mer allmänna principer finns dock en rikhaltig vägledande rättspraxis till stöd för rättstillämpningen.

3.5. Missgynnas inte övriga fordringsägare?

Vid kontomedelskonflikter konkurrerar A med övriga fordringsägare om de ofta knappa tillgångarna i B:s bo. Lagstiftaren har valt att låta de allra flesta fordringar vara oprioriterade och utdelning fördelas enligt dividendprincipen. FRL, som reglerar prioritetsordningen, är tvingande och undantag från denna bör därför inte kunna stipuleras i praxis.⁵⁵ Fordringsägarna har således samma rätt att erhålla betalning och ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det också viktigt att alla får betalt för sina fordringar. Om A tillåts separera kontomedlen sker detta på fordringsägarnas bekostnad eftersom B är insolvent och därmed saknar tillgångar som F kan få ersättning ur. I de fall F är i god tro och inte är medveten om att överföringen till B var obehörig, är den minskade utdelningen till följd av A:s separationsrätt betungande för F. Hur kan en sådan ordning godkännas av rättstillämpningen?

I denna diskussion är det viktigt att skilja de olika begreppen från varandra. Rättsordningen accepterar att kontomedelsanspråk bedöms som en *sakrätt* som kan *separeras* från B:s bo till förmån A, om denne har bättre rätt. A:s sakrättsliga anspråk väger alltså tyngre än fordringsägarnas anspråk, vilka bara konkurrerar om inbördes *prioritetsordning* avseende sina fordringsanspråk. Medan F har en fordran

---

⁵⁵ Det är inte heller möjligt att avtalsvägen skapa nya slags förmånsrätter. Se Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 130.

grundad på ett rättsförhållande med B, gör A gällande äganderätt till sina *egna* pengar. Det är alltså fullt naturligt att A kan separera sina egna medel från B:s bo före utmätning eller utdelning enligt FRL:s prioriteringsordning. Den inbördes relationen mellan de olika fordringsägarna är helt skild från frågan om separationsrätt. Fordringsägarnas goda tro avseende den obehöriga överföringen har därmed mindre betydelse i detta sammanhang.⁵⁶ En annan aspekt är att F knappast kan missgynnas eftersom F inte hade haft någon möjlighet att göra anspråk på A:s kontomedel om den obehöriga kontoöverföringen inte hade utförts.

3.6. Vilsledds inte kreditgivningsinstituten?

En praktisk konsekvens av kontomedelshärledning är att det införs en slags dold separationsrätt, eftersom A:s rätt till medlen på B:s konto inte är direkt synbar för utomstående. Det kan därmed bli svårare att skaffa sig en säker och klar överblick över en gäldenärs ekonomiska ställning och kreditvärdighet. Detta skulle kunna leda till ökade risker för kreditgivare och leverantörer, vilket i förlängningen kan leda till negativa effekter på omsättningsintresset och samhällsekonomin i stort. Är det mot den bakgrunden lämpligt att införa kontomedelshärledning?

Att det finns dolda anspråk har inte någon större betydelse för kreditgivningen. Detta beror på att både metoder och bedömningsgrunder för kreditvärdering har utvecklats och förändrats.⁵⁷ Krediter avseende större belopp för företag baseras idag inte på inestående kontomedel utan på ekonomiska kalkyler över prognostiserade kassaflöden och framtidspotential.⁵⁸ En annan aspekt är att det alltid kan finnas andra dolda prioritetstagare och sakrättsinnehavare. Exempelvis är separationsrätt enligt RedovL inte heller fullt synlig. En kreditgivare kan också missledas av att det inte tydligt framgår att viss egendom innehas med återtagandeförbehåll eller inte har traderats, och dessutom finns det ett flertal förmånsrätter i FRL som inte alltid är synliga. Inget av de lagrum som föreskriver en skyldighet att hålla annans egendom avskild stadgar att detta ska ske för att tredje man inte ska missledas.⁵⁹ Sammantaget visar detta att kontomedelshärledning inte skulle inverka negativt på kreditgivningen eller affärlivet.

---

⁵⁶ En illustrativ jämförelse kan göras med den fordringsrättsliga principen om att enkla skuldebrev inte kan godtrosförvärfas från någon som inte är rätt ägare, se SkbrL 31 § 2 st, Mellqvist/Persson s. 181 och Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 77. Jfr. utfallet i HD T 4750-07, där F:s kvittningsfordran skyddades vid misstagsbetalning p.g.a. F:s goda tro.

⁵⁷ Det uttalades redan i prop. 1944:81 s. 32 att kreditvärdering bygger på andra och mera tillförlitliga grunder än det direkta egendomsinnehavet. Se också Walin, *Separationsrätt*, s. 166 och Hessler, s. 518.

⁵⁸ Nilsson Henrik, Isaksson Anders och Martikainen Teppo, *Företagsvärdering med fundamental analys*, Studentlitteratur 2002, s 15 och 45.

⁵⁹ Walin, *Separationsrätt*, s. 115.

3.7. Finns det inte redan regler med preventiv effekt?

Rättssystemet uppställer en rad regler som har en preventiv effekt på potentiella kontomedelsförövare. För att avhålla B från att utföra obehöriga kontoförfaranden finns särskilda straffstadganden.⁶⁰ Om separationsrätten gått förlorad har A fortfarande en fordran, och för denna kan kontomedlen kvarstadsbeläggas och utmätas, vilket utesluter B:s möjlighet att behålla medlen för egen räkning.⁶¹ Skulle B ha vidareöverfört kontomedlen kan dessa under vissa angivna förutsättningar återvinnas.⁶² Behövs det utöver dessa avhållande mekanismer verkligen en möjlighet till kontomedelshärledning?

Straffrätten och sakrätten utgör olika regelkomplex med skilda syften. De straffrättsliga sanktioner som finns ger ingen som helst reparation för A i efterhand. En konsekvens av kvarstadsbeläggning och återvinning är visserligen att B oftast inte kan behålla kontomedlen själv, men inget av instituten kan självständigt leda till att A erhåller reparation. Kvarstad och återvinning är rättsliga konstruktioner som används för att kvarhålla eller föra tillbaka medel till B:s bo, men för detta krävs en självständig grund för anspråket. Det är alltså tydligt att dessa rättsliga mekanismer, även om de kan ha en viss preventiv effekt, inte erbjuder någon lösning på det sakrättsliga grundproblemet.

3.8. Finns det inte redan möjlighet till restitution?

Det faktum att RedovL inte är avsedd att tillämpas e contrario medför inte att en ny princip måste införas i rättsordningen. Eftersom kontomedelskonflikter som uppkommit genom en obehörig transaktion ännu inte prövats av HD, vet vi inte hur frågan om A:s separationsrätt skulle bedömas. Det finns dock redan rättsliga möjligheter för A att kräva medlen åter. En sådan möjlighet uppställs genom att A kan kräva att den obehöriga överföringen ska återgå eftersom kontomedlen inte är något annat än en enkel fordran som borgenären A har mot banken. Har banken fått en obehörig underrättelse om att B är ny borgenär, skulle överföringen kunna återgå under förutsättning att mottagarkontot finns inom samma bank, som då intar ställning som gäldenär gentemot båda kontohavarna. En annan möjlighet är att A kan kräva separationsrätt till en proportionell andel av medlen på mottagarkontot grundat på samäganderätt. Detta kan förklaras med att A efter den obehöriga transaktionen samäger kontomedlen tillsammans med med B. Slutligen har A också möjlighet att hävda bättre rätt till egendom som ersatt de överförda medlen enligt principen om surrogation. Behövs det verkligen härutöver en möjlighet till kontomedelshärledning?

De uppräknade rättsliga möjligheterna har alla det gemensamt att tillämpligheten är högst osäker, och att de bara kan användas under specifika omständigheter. Lösningen där kontomedel skulle återgå om

---

⁶⁰ Se exempelvis BrB 10.

⁶¹ Se RB 15:1 om kvarstad för fordran i tvistemål, och RB 26:1 om kvarstad för skadestånd på grund av brott.

⁶² KonkL 4:5 och 10. Återvinning kan bara ske vid konkurs, vilket av praktiska skäl oftast utesluter privatpersoner.

medlen finns kvar inom samma bank, återställer visserligen ursprungsläget på samma sätt som vid kontomedelshärledning. Modellen är dock inte användbar om det är fråga om *olika* banker, eftersom det då inte handlar om en enkel fordran som aldrig bytt borgenär, utan om tillgångar som överförts mellan två olika gäldenärer, i form av banker.⁶³ Angående samäganderätt, är denna rättsliga konstruktion främst avsedd för olika *huvudmäns* medel, och fall där sammanblandning varit tillåten.⁶⁴ Om uttag från mottagarkontot skett efter att den obehöriga överföringen utförts skulle en beräkning baserad på andelar inkräkta på A:s ursprungliga rätt. Vi anser att en sådan proportionell minskning av A:s och B:s medel, beräknad som om dessa vore jämbördiga parter, inte är godtagbar vid kontomedelskonflikter. Slutligen är separationsrätt på grund av surrogation ett omtvistat ämne, och om det över huvud taget kan godkännas, kan det troligen bara ske i specifika situationer.⁶⁵ Sammantaget visar detta att de ovan nämnda rättsliga konstruktionerna inte är ändamålsenliga för att lösa frågan om separationsrätt vid kontomedelskonflikter. Detta illustrerar behovet av principen om kontomedelshärledning, som kan tillämpas konsekvent på alla kontomedelskonflikter.

3.9. Bör inte ett förtydligande ske genom lagstiftning?

För att det föreslagna verktyget ska kunna användas i domstolarna krävs att den grundläggande sakrättsliga principen om specialitet förtydligas till att omfatta kontomedelshärledning. Ett sådant förtydligande borde väl ändå vara en fråga för lagstiftaren snarare än för rättstillämparen? Andra liknande regler, exempelvis separationsrätt till föremål i ett arrendeförhållande och avskilda redovisningsmedel är just lagstadgade.

Kontomedelshärledning utgör emellertid ingen förändring av specialitetsprincipen, utan innebär just ett tydliggörande av det oklara rättsläget i fråga om kontomedelskonflikter. Det bör framhållas att det ofta är mer ändamålsenligt att överlämna tolkning av rättsprinciper till rättstillämparen.⁶⁶ På så vis erhålls en mer dynamisk och anpassningsbar rättstillämpning som följer samhällsutvecklingen.⁶⁷ En stor del av sakrättens principer har också utvecklats och fortsätter att vidareutvecklas i rättspraxis. Så har exempelvis den hävdvunna traditionsprincipen anpassats i de senaste årens rättstillämpning, och HD har

---

⁶³ Modellen borgenärsbyte i gireringssammanhang förkastas också av Arnesdotter på s. 155 ff.

⁶⁴ Om samäganderätt till kontomedel, se exempelvis RedovL 3 st., prop. 1944:81 s. 32 f och 39, Walin, *Separationsrätt*, s. 88 ff och *Samäganderätt*, s. 16 och 44 samt Håstad, *Sakrätt etc.*, s 174 f. Se om sammanblandad egendom NJA 1959 s. 590 och NJA 1994 s. 506.

⁶⁵ Se exempelvis Walin, *Separationsrätt*, s. 164, 176 och 199, och Håstad s. 165 f. Se även Lindskog, *Redovisningsmedel, sakrättslig identitet och några straffrättsliga randanmärkingar*, s. 234 f och *Om säkerhetsrätt i s.k. administrationskonton m.m.*, Juridisk Tidskrift 1991-92 s. 441 f.

⁶⁶ I många fall har rättstillämpningen också förekommit lagstiftningen, när lagstiftaren kodifierat principer som utvecklats i rättspraxis. Se exempelvis Prop 1997/98:168 s. 8 om kodifiering av rättspraxis genom införandet av lag om godtrosförvärv av lösöre.

⁶⁷ Om behovet av en ändamålsenlig syn på sakrätten, se Martinson, *Kreditsäkerhet vid fakturafordringar – en förmögenhetsrättslig studie*, Iustus 2002, s. 304 f.

även intagit en mer tolerant hållning vid bedömning av förfogandemedgivande.⁶⁸ Synen på nyttjanderätt till lös egendom håller också på att förändras i takt med att nyttjanderätter får allt vidare utbredning och därmed större företagsekonomisk betydelse.⁶⁹ Vi anser att principen om kontomedelshärledning är tillräckligt tydlig, klar och precis för att kunna tillämpas av domstolarna utan att principen införs i lagstiftning.

4. Avslutning

4.1. Sammanfattning

Utvecklingen av internetbanker och elektroniska kontoöverföringar har skapat nya möjligheter, men också nya problem. Samtidigt som det är mycket bekvämt att kunna utföra bankärenden snabbt oberoende av var man befinner sig, har det öppnats upp för en ny typ av olovligt förfarande. Det speciella med detta förfarande i relation till de flesta andra obehöriga förfaranden är att det inte behövs någon krävande insats av förövaren, samtidigt som det kan handla om gränslöst stora belopp.

Vi har i denna artikel diskuterat separationsrätt till kontomedel som överförs genom en obehörig transaktion till en ondtröende mottagares konto och där sammanblandats med andra medel. Våra slutsatser kan sammanfattas genom följande tankegång:

- Kontomedel är inte föremål utan en fordran mot banken
- Identifiering och sammanblandning av kontomedel är en fiktion
- De traditionella sakrättsliga principerna passar därmed inte för kontomedelskonflikter
- En strikt tillämpning av principerna skulle medföra en oberättigad värdeöverföring från A till F
- Det oklara rättsläget vid kontomedelskonflikter behöver därför förtydligas

- Kontomedel kan beskrivas som fungibel egendom och det är därför endast värdet som är viktigt
- Kontomedel kan på ett enkelt sätt rent tekniskt härledas tillbaka till ett ursprungskonto
- Vi föreslår därför att specialitetsprincipen förtydligas genom *kontomedelshärledning*
- Härledda medel som obehörigen överförs av en ondtröende B bör återbäras till A
- B:s uttag från mottagarkontot bör avräknas från dennes del av tillgodohavandet
- Det lägsta värde av A:s medel som hela tiden stått orört kan därmed fastställas
- Genom kontomedelshärledning tillerkänns A separationsrätt till detta värde

---

⁶⁸ Se NJA 2008 s. 684, särskilt Torgny Håstads omfattande tillägg i frågan om traditionsprincipens betydelse. Se även NJA 2007 s. 413 om rådighetsavskärning och HD T 44/07 från den 6 mars 2009 om förfogandemedgivande.

⁶⁹ Se SOU 1994:120, *Finansiell leasing av lös egendom* s. 17 f, Millqvist s. 18 ff, Martinson, *En struktur över kredit- och exekutionsrätten*, s. 11 f, Håstad, *Sakrätt etc.*, s. 430 och 435 ff, Hessler s. 82 och 300 samt Walin, *Separationsrätt*, s. 49. Se även diskussion kring leasing i NJA 1995 s. 367 I och II.

4.2. Reflektion inför framtiden

Den kommande lagändringen, som stadgar ett striktare ansvar för bankerna, kommer sannolikt att leda till att de förluster som uppstår vid kontomedelskonflikter centraliseras till bankerna. Bankerna har därmed ett starkt intresse av att uppnå en lösning som talar till deras fördel. Vi kan troligen förvänta oss en ökning av antalet kontomedelskonflikter som kommer under rättslig prövning, eftersom bankerna har större resurser för att driva rättsprocesser än enskilda kontohavare. Rättsfrågan är aktuell – det första fallet som rör en kontomedelskonflikt har redan dykt upp i HD. Framtiden kommer troligen att bjuda domstolarna på fler kontomedelskonflikter.

Kontomedelskonflikten illustrerar med tydlighet den problematik som uppstår när oanpassade teoretiska modeller appliceras på en mångfacetterad verklighet. En stel tillämpning av sakrättens principer medför att sakrätten verkar hopplöst föråldrad om det saknas reella motsvarigheter till de gränser som uppställs. För att inte riskera att förlora sin auktoritet är rättsprinciperna i stort behov av en anpassning till de verkliga konfliktförhållanden som principerna är avsedda att lösa. Rättstillämparen bör ta sin uppgift på allvar och hantera svåra intresseavvägningar på ett ändamålsenligt sätt, oavsett om detta leder till att separationsrätt medges eller inte. Under de senaste åren har HD också avkunnat flera domar där sakrätten anpassats för att bättre svara mot nya samhällsföreteelser.⁷⁰

En konsekvens av en mer dynamisk tillämpning av de sakrättsliga principerna är dock att förutsägbarheten får stå tillbaka. De suddigare gränserna öppnar upp för frågan om de rättighetshavare som fått sin sakrätt ersatt av en oprioriterad fordran bör tilldelas en starkare position jämfört med övriga borgenärer. Vi anser att en sådan rättsutveckling vore mycket intressant att utreda. Finns det utrymme för att se mer välvilligt på fordringsägare som mist sin sakrätt? Skulle det finnas möjlighet att införa prioritet för dessa fordringar, och var ska gränserna i så fall dras? Vi ser med spänning fram emot den framtida rättsutvecklingen inom sakrätten, och rättstillämparens bemötande av de tillämpningssvårigheter som aktualiseras på grund av samhällsutvecklingen.

---

⁷⁰ Se NJA 2007 s. 413, NJA 2008 s. 684 och HD T 44-07 från den 6 mars 2009.

Källförteckning

Litteratur

Adlercreutz Axel, *Avtalsrätt I*, tolfte upplagan, Juristförlaget, Lund 2002

Anastasiou Karolina, Laila Shaelou Stéphanie, Stylianou Stelia, *National Report on the Transfer of Movables in Cyprus*, National Reports on the Transfer of Movables in Europe s. 471 (redaktörer: Faber Wolfgang, Brigitta Lurger), Band II, Sellier, München 2009

Arnesdotter Ingrid, *Moderna betalningsmetoder: betalning och girering*, Nerenius & Santérus, 1996

Folkesson Enar, *Företaget i ekonomisk kris*, Thomson fakta, Falun 2007

Gardiner Caterina, *National Report on the Transfer of Movables in Ireland*, National Reports on the Transfer of Movables in Europe s. 155 (redaktörer: Faber Wolfgang, Brigitta Lurger), Band II, Sellier, München 2009

Hessler Henrik, *Allmän sakrätt, om det förmögenhetsrättsliga tredjemansskyddets principer*, P.A. Norstedt & Söners Förslag, Stockholm 1973

Hultmark Christina, *Anm. av Ingrid Arnesdotter, Moderna betalningsmetoder samt Bert Lehrberg, Moderna betalningsformer*, Svensk Juristtidning 1998 s. 604

Håstad Torgny, *Sakrätt avseende lös egendom*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2000

Håstad Torgny, *Supplement 2004 till Sakrätt avseende lös egendom*, Norstedts Juridik, Stockholm 2004

Jensen Ulf, *36 lektioner i sakrätt*, Iustus, Uppsala 1999

Johansson Lennart, *Banker och Internet*, Iustus, Uppsala 2006

Lehrberg Bert, *Moderna betalningsformer*, Institutet för bank- och affärsjuridik (IBA), Stockholm 2005

Lindskog Stefan, *Om säkerhetsrätt i s.k. administrationskonton m.m.*, Juridisk Tidskrift 1991-92 s. 440

Lindskog Stefan, *Redovisningsmedel, sakrättslig identitet och några straffrättsliga randanmärkingar*, Festskrift till Suzanne Wennberg, Norstedts Juridik, Solna 2009

Martinson Claes, *En struktur över kredit- och exekutionsrätten*, Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, Göteborg 2006

Martinson Claes, *Kreditsäkerhet vid fakturafordringar – en förmögenhetsrättslig studie*, Iustus, Göteborg 2002.

Mellqvist Mikael, *Obeståndsrätten, En introduktion*, Norstedts, Vällingby 2007

Mellqvist Mikael, Persson Ingemar, *Fordran & skuld*, Iustus, Uppsala 2004

Separationsrätt till kontomedel vid obehöriga transaktioner

Millqvist Göran, *Sakrättens grunder*, en lärobok i sakrättens grundläggande frågeställningar avseende lös egendom, Norstedts Juridik, Stockholm 2006

Nilsson Henrik, Isaksson Anders, Martikainen Teppo, *Företagsvärdering med fundamental analys*, Studentlitteratur, Lund 2002

Ramberg Jan, Ramberg Christina, *Allmän avtalsrätt*, sjunde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm 2007

Rodhe Knut, *Handbok i sakrätt*, P.A. Norstedt & Söner Förlag, Lund 1985

Undén Östen, *Svensk sakrätt I, lös egendom*, tionde upplagan, Liber Läromedel, Lund 1976

Walin Gösta, *Samäganderätt, En studie rörande samäganderättsanspråk och samäganderättslagen m.m.*, Norstedts juridik, Göteborg 2000

Walin Gösta, *Separationsrätt*, P.A. Norstedt & Söner Förlag, Lund 1975

Wallin Norman Karin, *Kontorätt – Rätt till kontoförda värdepapper*, Jure, Stockholm 2009

Zackariasson Laila, *Svensk rättspraxis, Sakrätt 1982-2001*, Svensk Juristtidning 2003 s. 753

Zetterström Stefan, *Sakrättens fyra huvudfall*, andra upplagan, Lustus, Uppsala 2008

Offentligt tryck

Prop. 1944:81 *med förslag till lag om redovisningsmedel, m.m.*

Prop. 2007/08:68, *Förverkande av utbyte av brottslig verksamhet*

Prop. 1997/98:168, *Godtrosvärv*

SOU 2005:108, *Betalningsansvar vid obehörig användning av kontokort, m.m.*

SOU 2000:88, *Organiserad brottslighet, hets mot folkgrupp, hets mot homosexuella, m.m. - straffansvarets räckvidd*

SOU 1988:63, *Kommission och dylikt, Sakrättsliga frågor vid kommission, återtagandeförbehåll, konsignation, legotillverkning och kommissionärsbolag*

SOU 1994:120 *Finansiell leasing av lös egendom*

SOU 1943:24 *Lag om redovisningsmedel*

Ds 2008:86, *Betalningsansvar vid obehöriga transaktioner*

Ds. 1993:56, *Moderna betalningsmetoder, En beskrivning och civilrättslig probleminventering*

RKP/KUT 2009:1, *Hotbild 2011*, Rikskriminalpolisens serie för rapporter

Separationsrätt till kontomedel vid obehöriga transaktioner

Övrigt

Riksbankens webbsida, den 2 maj 2009, <http://www.riksbank.se/templates/Page.aspx?id=8935>.

Telefonintervju med Niklas Oxeltoft, kriminalunderrättelsetjänsten vid Rikskriminalpolisen

Detta examensarbete har redovisats i form av en artikel. För examination har ett omfattande rättsutredningsmaterial bilagts.